

speedily for the sake of Your Name. Blessed is He who sanctifies His Name among the multitude.

אתה You are the Lord God in heaven and on earth, and in the most lofty heaven of heavens. Truly, You are the first and You are the last, and besides You there is no God. Gather the dispersed who long for You from the four corners of the earth. Let all mankind recognize and know that You alone are God over all the kingdoms of the earth. You have made the heavens, the earth, the sea, and all therein. Who among all the works of Your hands, celestial or terrestrial, can say to You, "What are You doing? What are You making?" Our living and eternal Father in heaven, deal graciously and kindly with us for the sake of Your great, mighty and awe-inspiring Name which is conferred upon us. Fulfill for us, Lord our God, the promise which You have made to us through Zephaniah Your prophet, as it is written: At that time, I will bring you back, and at that time I will gather you; for I will make you renowned and glorified among all the peoples of the earth, when I bring back your captivity before your eyes, said the Lord.¹

It is most appropriate to recite each day the following Scriptural section describing the removal of the ashes from the Altar and the arrangement of the woodpile on it. During the winter, it may be recited even before dawn; but in summer it should be said before the Biblical section dealing with the daily burnt-offering.

וידבר The Lord spoke to Moses, saying: Command Aaron and his sons, saying: This is the law of the burnt-offering: The burnt-offering shall remain on the fire-wood on the altar all night until morning, and the fire of the altar shall be kept burning on it. The Kohen shall put on his linen raiment, and put linen breeches upon his body; he shall remove the ashes which the fire has made by consuming the burnt-offering on the altar and place them beside the altar. Then he shall take off his garments and put on other

פקודת לבער שפך, פרה המבנה שמו פרכים:

אתה הוא "האלהים בשמים ובארץ, ובשמי השמים
העליונים, אתה אתה הוא ראשון, ואתה
הוא אחרון, ובקיעדך אין אלהים. בקיץ נפוצות קוה
מארבע כנפות הארץ, וביד ידעו כל באי עולם,
כי אתה הוא האלהים לבדך לכל מכלכות הארץ.
אתה עשית את השמים ואת הארץ, את הים ואת
כל אשר בהם, והי בכל מעשה ידך בעליונים
ובתחתונים, שאתה לה מה מעשה, ומה תפוע,
אבניו שבים, חי וקיים, עשה עמנו צדקה וחסד
בעבוד שפך הגדול הגבור והעורא שנקרא עצנו, וקיים
לנו "אלהינו את הדבר שהבטתנו על ידי
צפניה חזק באתור: בעת הדין אבא אהכם, ובעת
קבצי אהכם, כי אתן אהכם לשם ולתהלה בכל
עמי הארץ, בשוכני את שבתותכם לעיניכם, אמר יי:
סין מלך. למד כל יום מרמז הדן וסודו במערכה. ויכול לומר פסוק מר יום
במקד. ונקיץ ולמכנה קודם פסח פסח:

וידבר "אל משיח לאמר: צו את אהרן ואת בניו לאמר
זאת תורת העלה הוא העלה על טבחה על
המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תהיה בו:
ולבש כפיתו ביד ובמכנסי בד. ולבש ער בשור והרים
את רגליו אשר האבד האש את העלה על המזבח
ושמו אצל המזבח: ופשט את בגדיו ולבש בגדים
אחרים

garments, and carry the ashes to a clean place outside the camp. The fire on the altar shall be kept burning, it must not go out; and the *Kohen* shall burn wood on it every morning, and arrange the burnt-offering upon it, and burn the fat of the peace-offerings on it. Fire shall be kept burning on the altar continually; it must not go out.¹

On a day when Tachnun is not said,² the following paragraph is omitted.

יְיָ May it be Your will, Lord our God and God of our fathers, to have mercy on us and forgive all our sins, atone for us all our iniquities, and forgive and pardon all our transgressions. May the Bet Hamikdash be rebuilt, speedily in our days, that we may offer before You the daily burnt-offering to atone for us, as You have prescribed for us in Your Torah, through Moses Your servant in Your glorious Name, as it is said:

וַיֹּדֶבֶר And the Lord spoke to Moses, saying: Command the children of Israel and say to them: My offering, My food-offering consumed by fire, a pleasing odor to Me, you shall be careful to offer Me at its appointed time. And you shall say to them: This is the fire-offering which you shall offer to the Lord: two yearling male lambs without blemish, every day, as a daily burnt-offering. You shall offer one lamb in the morning, and the other lamb toward evening; and a tenth of an *ephah* of fine flour mixed with a fourth of a *hin* of oil of crushed olives as a meal-offering. This is a daily burnt-offering, as it was made at Mount Sinai, for a pleasing odor, a fire-offering to the Lord. And its wine-offering shall be a fourth of a *hin* for the one lamb; in the Sanctuary you shall pour out a wine-offering of strong wine to the Lord. And you shall offer the other lamb toward evening, with the same meal-offering and the same wine-offering as in the morning, to be a fire-offering of pleasing odor to the Lord.³

וַיֹּדֶבֶר He shall slaughter it on the north side of the altar before the Lord, and Aaron's sons, the *Kohanim*, shall sprinkle its blood all around the altar.⁴

1. Leviticus 6:1-6. 2. See p. 71, infra. 3. Numbers 28:1-8. 4. Leviticus 1:11.

אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן אֶל מִחוּץ אֶל מִקְוֵם
מִדֹּוֹ: וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקְרָה בֹּי לֹא תִכַּכָּה וְכַעַר
עָלֶיהָ תִּהְיוּ עֲצִים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר וְעֵרָה עֲרֵיָהּ הַעֲלָהּ
וְהַקְמִיר עֲרֵיָהּ חֲלָבִי הַשְּׁלֵמִים: אֵשׁ תָּמִיד תִּקְרָה עַל

הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכַּכָּה:

וְיָי רִצּוֹן מְלָאכָה יִי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתַּחֲרָם עָלֵינוּ וְתַחֲוֹל
לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ, וְתִכַּפֵּר לָנוּ כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְתַחֲוֹל
וְתַחֲוֹל לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ, וְשִׁוְּבֵנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּכִהּוֹרָה בְּיָמֵינוּ,
וְנִקְרָא לְפָנֶיךָ קְדוֹן הַתָּמִיד שִׁכְפֹּר בְּעֲדָנוּ, כִּמּוֹ שִׁכְתִּיבָהּ עָלֵינוּ
בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ מִפִּי כְּבוֹדְךָ כְּאֵמֹוֹר:

וַיֹּדֶבֶר יי אל מֹשֶׁה לֵאמֹוֹ: צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם, אֵת קְרָבֵנִי לַחֲמִי לְאִשִּׁי, יְיָהּ נִחַחְתִּי

תַּשְׁמִימוּ לְהַקְרִיב לִי בַּמִּזְבֵּחַ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם, יְיָ הָאֵלֶּשׁ
אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לִי, בְּכִשִּׁים בְּנֵי שְׁנָה תְּמִימִים, שְׁנֵים
לִיזִם, עֹלָה תָּמִיד: אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר,
וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבָּיִם: וַעֲשִׂיתָ
הָאִפֹּה קֹלֶה לְמִנְחָה, כָּלִילָה בְּשִׁמֹּן כִּתִּית רִכִּיעַת
הַדָּשָׁן: עֹלֹת תָּמִיד, הַעֲשֶׂה כְּדָר סַעִי לְרִיחַ נִיחַח
אֲשֶׁה לִי: וְנִסְכּוֹ רִכִּיעַת הַדָּשָׁן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד, בַּבֶּקֶר
חֹפֶה נִסְךְ שִׁכְר לִי: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין
הָעֶרְבָּיִם, כְּמִנְחָת תַּבֶּקֶר וְכִנְכֹּסוֹ תַעֲשֶׂה, אֲשֶׁה
יְיָהּ נִיחַח לִי:

וְשָׂרַט אֹתוֹ עַל יְדֵי הַשּׁוֹפָר עֲצָנָה לְפָנֵי יי, וְתִקְרָה בְּנֵי אֶחָד
הַבְּרִיגִים אֹת דָּמֹו עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

אֲחֵרָה

א. ומליל יי עם משה
למימר: ב. פקיד ת אהרן
ות בננה למימר, דא
אורייתא דעלתא, היא
עלתא, דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא, ואישתא

צו ו יַדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: צו אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת
הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל־מִזְבֵּחַ כָּל־הַלֵּילָה עַד־הַפֶּקֶד וְאִשָּׁה

רס"ג ו (ב) על מוקדה, תונח על יקוד.

רשב"ם ו (ב) זאת תורת העולה, כל הקרבנות האמורים בפרשת
ויקרא חזור וגומר כאן כל דיניהם. היא העולה, הנקטרת ביום,
כדכתיב ביום זבחכם (להלן יט ו), ביום הקריבו את זבחו (שם)
ז טז, כל הלילה, תגמור הקטרתה, ואש המזבח תוקד בו,
בלילה כמו ביום.

רמב"ן ו (ב) אמר הכתוב בפרשת ויקרא דבר אל בני ישראל (לעיל
א ב) כי שם יצוה בהבאת הקרבנות וישראל מביאים אותם,
וכאן אמר צו את אהרן כי ידבר במעשה הקרבנות והכהנים
יעשו אותם וכתב רש"י: "אין צו אלא זירוז מיד ולדורות, אמר
רבי שמעון ביותר היה צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו
חסרון כ"ס". ומדרשו של רבי שמעון אינו על זו הצוואה,¹
כי כאן אין בו חסרון כ"ס לכני אהרן המצוים בה, אבל יש להם
ריוח ושכר בכל הקרבנות גם בעולה² אבל אמר תנא קמא אין
צו אלא זירוז מיד ולדורות, לומר שהפרשיות שירצה הכתוב
לזרז בהם ולומר שיעשה מיד וינהג הדבר לדורות יאמר בהן
צו, נבשאר הפרשיות יאמר דבר אל בני ישראל או אמור
להם, ובא רבי שמעון לחלוק ולומר שפעמים³ יבוא הלשון
הזה בדבר שאינו מיד ולדורות בעבור שיש בו חסרון כ"ס,
כגון הצוואה האמורה בשמן המאור⁴, וכגון שאמר הכתוב צו
את בני ישראל ונתנו ללוים ערים לשבת (במדבר לה ב). ויתכן
שנאמר שיש⁵ בצו זה חסרון כ"ס לכהנים⁶, בעבור זה קרבן
אהרן ובניו הנמשך בצוואה זו (להלן פסוק יג)⁷. אבל בתחילת
ספרי⁸ בענין מחלוקת היא שנויה שם⁹. זאת תורת העולה, "הי
הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואברים שהוא כשר כל
הלילה, וללמד על הפסולים, איזה מהם אם עלה ירד, ואיזה
מהם אם עלה לא ירד, שכל תורת לרבות הוא, תורה אחת
לכל העולים, ואפילו פסולים, שאם עלו לא ירדו", לשון רש"י.
ואין התורה הזו לכל העולים אלא לכל העולות⁹, שהנשכים אם

1 ר"ל בעבור כי כאן אין בו חסרון כ"ס מודה ר"ש לת"ק ש"צו" זה הוא משום
זירוז מיד ולדורות ולכן לא היה לרש"י להביא דברי ר"ש כאן, כי אין ענינם
בפרשה זו. 2 שיש להם בה עורה. 3 כלומר, במקומות אחרים, אבל כאן
הוא משום זירוז. 4 שמוט כו: ואתה תצוה, והיא אזהרה מיד ולא לדורות,
ראה רמב"ן להלן כד ב. 5 ר"ל ולפי זה דברי ר' שמעון שייכים לפרשה
זו. 6 כלומר מנחת חבתין ומנחת חינוך (בפסוק יג), שקרבן אהרן ובניו הוא
וצריך להקריב משלו ויש בו חסרון כ"ס (פנים יפות). 7 ספרי נשא א. 8 ר"ל
שרבי שמעון לא בא להוסיף ולפרש אלא לחלוק על תנא קמא, שהרי אמר שם רשב"י
אומר, ומנהג לשונם הוא כשיאמרו ר' פלוני אומר, כלומר שמקדים השם לאמירה,
ודאי חולק הוא על מי שלפניו, אבל כשיאמרו אמר רבי פלוני, שמקדים האמירה
לשם, פעמים הוא חולק ופעמים אינו חולק, ועל הרוב הוא מסייע או מפרש
או מוסיף (ספר זכרון). 9 הרמב"ן סובר שאין הנשכים נכללים במלת עולות
אלא במלת עולים, ולכן טען שאם נאמר כלשון רש"י "תורה אחת לכל העולים
שאם עלו לא ירדו" יהיו גם הנשכים בכלל, ודבר זה אי אפשר מפני שהנשכים
אם עלו ירדו, ואם כן היה לו לרש"י לומר תורה אחת לכל העולות (רא"ם).
ועיין שם שמביא ראיה לשיטת רש"י שאין הפרש בין עולות ועולין, שאין הכוונה
בהם אלא לשון עלייה שעולין על ראש המזבח. ובנמוקי שמואל כתב שלפי מה
ששינו בתורת כהנים (פרשתא א ז) לא קשיא על הרמב"ן, שהרי ז"ל: תלמוד לומר
תורת העולה, תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו, יכול אף הנשכים אם

ו (ב) צו את אהרן, אין¹ "צו" אלא לשון² זירוז מיד ולדורות, רש"י
אמר רבי שמעון³ ביותר צריך הכתוב לזרז⁴ במקום שיש בו
חסרון כ"ס⁵. זאת תורת העולה וגו', הרי הענין הזה בא ללמד
על הקטר חלבים ואברים שיהא כשר כל הלילה⁶, וללמד
על הפסולין אי זה אם עלה ירד, ואי זה אם עלה לא ירד,
שכל "תורת" לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולים,
ואפילו פסולין, שאם עלו לא ירדו⁷. הוא העולה, מיטע את
הרובע ואת הנרבע⁸ וכיוצא בהן, שלא היה פיסולן בקודש
שנפסלו קודם שבאו לעזרה.

1 תורת כהנים פרשתא א. א. וראה חזקוני. 2 "לשון" ליתא בתוי"כ. 3 תוי"כ
שם. 4 לפי שקשה ליה על פי הת"ק והלא כל המצוות אנחנו מצווים בוירוז,
לכן פירש א"ר שמעון ביותר וכו', א"כ נחא דהוצרך לזרז כאן יותר ממקום אחר
ולא פליג את"ק, דאל"כ הוה ליה למימר ר"ש אמר (דבך טוב). 5 ראה רמב"ן
וחזקוני. 6 מגילה כא א. 7 תוי"כ פרשתא א. ז. וראה רמב"ן. 8 שם ח.

ו (ב) הוא העולה, נקראת כן בעבור שהיא עולה כולה על ראב"ע
המזבח¹. ובכאן רמז שלא יעלה עולה בלילה², רק היא תהיה
על מוקדה כל הלילה. וה"א מוקדה נוסף³, או מוקד ומוקדה
הם שני שמות⁴. ואש המזבח תוקד בה⁵ ולא חוץ ממנו.

1 ראה לעיל א ב. 2 וחו"ל דייקו זה מן הפסוק: ביום צותו (ז לח):
למדנו לכל הקרבנות שאין כשרים אלא ביום (תוי"כ פרק יח ז). 3 מעיקרה:
מוקד. 4 או שמקיימים שני משקלי שמות: מוקד ומוקדה, כמו: עוצם —
עצמה, מלון — מלווה. הסתפק בזה, כיון שהנגינה מלרע, בעוד שבה"א נוספת
הנגינה בדרך כלל מלעיל.

ו (ב) צו את אהרן, פירש"י: אין צו אלא זירוז מיד ולדורות. חזקוני
זירוז, מדכתיב בפרשת דברים: ואצוה את שופטים (דברים א
טז), ואמרו רבותינו ז"ל¹ כנגד מקל דאצוה תהא זירוז מיד,
מדכתיב בפרשת נשא: צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה
וגו' (במדבר ה ב), ושם כתיב: ויעשו כן בני ישראל (שם
ד). ולדורות, מדכתיב בפרשת שלח: מן היום אשר צוה ה'
והלאה לדורותיכם (שם טו כג). ולפי שבדין מערכה נבדין
הרמת הדשן שייך בהן עצלות, פתיב בהן לשון זירוז. ועוד
פירש"י: אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז מקום שיש
בו חסרון כ"ס. פ"י אם לא עשה הענין כמשפט, צריך לעשות
אחר, והראשון בטל ואבד הרי הוא חסרון כ"ס². את אהרן,
עד כאן כתיב: וזרקו בני אהרן (לעיל א יא), וזרקו בני
אהרן (שם ח), אמר³ משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם בור

1 סנהדרין ז ב. 2 ראה רמב"ן. 3 ויקרא רבה ז א.

ו (כ-ד) צו את אהרן. זאת תורת העולה, אחר שהגיד מעשה ספורנו
הקרבנות¹ אמר "התורה" הראויה לכל אחד ואחד, אשר בה רמז
חלק עיוני בהם. ואין ספק כי יש הבדל רב בין בני אל
חי בפעולותיהם וכוונותיהם, דומה להבדל אשר בין מיני
הקרבנות². והזכיר³ בעולה שכולה על המזבח לריח ניחוח⁴,

1 בפרשת ויקרא. 2 כמו שהקרבנות שונים זה מזה במטותיהם, אם עולה
או שלמים או חטאת, כך גם אין מקריב אחד שווה לחבירו, והכל הולך אחר
הכוונה. 3 תחילה. 4 ואינה נאכלת כלל.

י המזבח תוקד בו: ולבש הכהן מדו ומכנסי בד ילבש על-בשרו והרים את-הדשן אשר תאכל האש את-העולה על-המזבח ושמו אצל המזבח: דשנא, דתיכול אישתא, ית עלתא על מדבחא, וישויגיה, בסטר מדבחא: דמדבחא תהי יקדא ביה: ג. וילבש כהנא לבושין דבין, ומכנסי דבין ילבש על בסריה, ויפריש ית דשנא, דתיכול אישתא, ית עלתא על מדבחא, וישויגיה, בסטר מדבחא:

רס"ג (ג) מדו, חלוק, אצל, סמוך.

רשב"ם (ג) מדו, כמו בנו [צפור] (במדבר כג יח) בנו [בעור] (שם כד ג) ומדי קרועים (ש"א ד יב), לשון בגדים. והרים את הדשן, [תרומת הדשן] היא זו ומצותה בכל יום [קודם] לתמיד של שחר. אבל והוציא את הדשן (פסוק ד), זהו לזמן מרובה לפנות את המזבח מרוב דשן שעליו. ור"י יתירה, ראה מש"כ בבראשית א כד.

רמב"ן עלו ירדו ואפילו נסכים כשרים¹⁰. והזבח פסול, או הזבח כשר ונסכים פסולים, וכ"ש שניהם פסולים, בכולן הזבח לא ירד¹¹ ונסכים ירדו, שזהו ריבוי של מקרא תורת העולה, תורה אחת לכל העולות, ולא לנסכים ולא לדם כדברי ר' יהושע¹². והנה הכתוב הזה מלמד שלא נקריב העולה כלילה אבל אם נשחטה זרק דמה ביום נקטיר אבריה כל הלילה, וכן חלבי השלמים. ופירוש היא העולה, כמו תהיה העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה, ואמר היא, למיעוט שדרשו בו¹³. וכפי המדרש¹⁴ אין הכתוב מלמד שנעלה האברים מן הארץ למזבח כלילה, שכבר למדו זה מפסוק אחר לא ילין חלב חגי עד בקר (שמות כג יח), כי משם ילמדו שיהיו פסולין בלינה על גבי הרצפה, ומעלן כל הלילה, וכאן ידבר באברים שהן כבר על גבי המזבח ביום שמהפכין בהן כל הלילה עד הבקר, ולכך אמר העולה, שכבר עולה על גבי המזבח, ולמד עוד שאפילו פסולין לא ירדו, ובלבד שיהיו פסולין בקודש¹⁵, ושהנסכים ירדו וכן הדם, כמו שכתבת. ואש המזבח תוקד בו, יאמר שתוקד במזבח כל הלילה, כי מצוה שישמו ביום עצים הרבה כדי שלא יתאכלו לגמרי ויכבה האש ממנו. ולפי דעתי מה שאמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (להלן פסוק ו), מצוה לכהנים בקיום האש¹⁶, כמו שאמר ובער עליה הכהן עצים (שם פסוק ה). וצוה שיזהרו בזה ויערכו אש ועצים הרבה שתוקד האש תמיד כל היום וכל הלילה, והזהיר בלאו שלא תכבה לעולם. והנה אם נתעצלו הכהנים ודכבתה האש עברו בלאו¹⁷, ומפני זה אמרו רבותינו¹⁸ שהיתה מערכה שניה לקיום האש. ומה שאמר והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה (פסוק ה),

עלו לא ירדו, תלמוד לומר עולה, מה עולה מיוחדת שהיא באה בגלל עצמה יצאו נסכים שאינן באים בגלל עצמן. — וסובר הרמב"ן שלאחר דחיית ה"יכול" נעקר הפירוש הראשון, ובמקום תורה אחת לכל העולים אנו צריכים לומר תורה אחת לכל העולות. 10 הואיל והם באים בגלל נפסלו עמו ובטלה תורת הקרבה מהן (רש"י זכחים פג א). 11 שהמזבח קדשו (שם). 12 זכחים פג א. 13 לאסור על מקצת שאם עלו ירדו (כנ"ל). 14 ותורת כהנים פרשתא א יד. 15 שם ז-ח. 16 ששני לאוין חלוקין הן, שהלאו של ואש המזבח תוקד בו לא תכבה הוא בכל ישראל, וקאי על מכבה בידים, ובוה אפילו מכבה גחלת אחת חייב, ואולם הלאו דלא תכבה הנאמר באש תמיד תוקד על המזבח קאי על הכהנים שיראו שלא תיפסק האש מהמזבח בשום זמן (כלי חמדה). 17 ברור שאין בכלל אזהרה זו כיבוי במקצת, כשם שלא נוכל לומר שכלל המצוה של אש תמיד שצריכה להיות דווקא במדה אחת, שכבוד שכל זמן שלא כבה לגמרי מתקיים העשה של אש תמיד תוקד על המזבח, וממילא הוא הדין הלאו של לא תכבה האמור בענין אינו אלא אם על ידי פשיעת הכהנים כבתה כל האש (שם). 18 יומא מה ב.

(ג) מדו בד, היא הכתונת, ומה ת"ל: מדו, שתהא כמדתו. רש"י על בשרו, שלא יהא דבר חוצץ בינתיים¹⁰. והרים את הדשן, היה חותה מלא מחתה מן המאוכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש¹¹. הדשן אשר תאכל האש את העולה, ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אצל המזבח. על המזבח, מצא אברים שעדיין לא נתעכלו, מחזירין על המזבח לאחר שחתה גחלים אילך ואילך ונטל מן הפנימיות, שנאמר: את העולה על המזבח¹².

9 תו"כ פרק ב א; יומא כג ב. 10 זכחים יט א. 11 יומא כ א. 12 שם מה ב.

(ג) מדו, חלוק⁵, וחכמים אמרו שהוא חלוק כנגד מדתו. רמב"ן על בשרו, כינוי לערוה⁷, וכן זב מבשרו (להלן טו, ב). אשר תאכל האש, הנשאר מאכילת האש⁸. אצל המזבח, מחוץ לפאת מזרח⁹.

5 [רס"ג]. 6 ראה רש"י. 7 שהרי נאמר בצוואה: ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה, ממתינים ועד ירכים יהיו (שמות כח מב). 8 הדשן הנשאר על המזבח משריפת האש כל הלילה. 9 ראה לעיל א טז.

שנואה ומימיה חביבין, כלומר (אהרן) שנאו לפניך במעשה חזקוני העגל¹ תמן חנינא²: כל העצים כשרים למערכה חוץ מעצי זית וגפן, מפני שהשמן למנורה והיין לנסכים בא מהן לעצים חלקת כבוד בשביל הפרין, ולאחרן לא תחלוק כבוד בשביל הבנים, מיד³ צו את אהרן⁴. זאת תורת העולה, עד עתה לא היינו יודעים (מאימת) זמן עולת התמיד של שחר, ועד מת⁵ זמנה של עולת התמיד של הערב, לכך נאמר: זאת תורת העולה, המיוחדת שבעולות, ואיזו זו עולת התמיד⁶. וכן כל הקרבנות האמורין בפרשת ויקרא חוזר וגומר כאן דיניהם. היא העולה, אף על פי שהיא נקטרת ביום, כדכתיב: ביום הקריבו את זבחו (להלן ז טו), למד עליה הכתוב שחלבה ואבריה כשרים כל הלילה. ואש המזבח, (מזבח הפנימי) תוקד בו, תדליק מאש של מזבח החיצון, כדאיתא בתורת כהנים⁷: מניין לאש של מזבח הפנימי שלא תהא אלא ממזבח החיצון, תלמוד לומר: ואש המזבח תוקד בו, בו⁸, ממנו, ביי"ת במקום מ"ם, כמו: ומשחת בו (שמות ל כו)⁹, ביום המשח אותו (להלן פסוק

4 תמיד פ"ב מ"א. 5 בויקרא רבה: א"ל הקב"ה חיך שבשכילך אני מקרבך, ולא עוד אלא שאני עושה אותו עיקר ובניו טפלים, צו את אהרן ואת בניו לאמר. 6 לשון פסיקתא זוטרותא כאן, ראה תורה שלמה יח. 7 פרשתא א טז. 8 ומכאן לשון רבנו לבאר דרשת התו"כ. 9 שפירושו: ומשחת ממנו.

אמנם קצתה עולה בלהב המזבח⁵, ואמר שהיא העולה באמת, ספורנו וחלק ממנה אצל המזבח, והוא הדשן שיש בו קצת לחלוחית באופן שהאש בוערת בו, עם אותו החלק העולה באמת, כאמרו הדשן אשר תאכל האש את העולה, וקצת ממנה והוא 5 כאמרו היא העולה... על המזבח.

ד ופֿשט אַת־בִּגְדֵי וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדָּשֵׁן אֶל־מַחֲוֶיץ לַמַּחֲנֶה ד. וַיִּשְׁלַח יָת לְבוֹשֹׁהִי, וַיִּלְבֹּשׁ לְבוֹשֵׁי אֲחֵרֵי, וַיִּפְּקֵי יָת דִּשְׁנָא לַמִּכְרָא לַמִּשְׁרִיתָא,

(ד) ופֿשט את בגדיו, אין זו חובה אלא דרך ארץ¹³ שלא ילכלך רש"י בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהם תמיד, בגדים שבישל בהן קדרה לרבו אל ימוזג בהן כוס לרבו¹⁴, לכך: ולבש בגדים אחרים, פחותין מהם¹⁵. והוציא את הדשן, הצבור בתפוח¹⁶ כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם, ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

13 שם כג. ב. וראה רמב"ן. 14 לפי שנתעשנו ונתלכלכו בכישול קדירה, אף כאן לענין הוצאת הדשן אין כבוד המלך לשרת בהן שירות אחר (רש"י יומא שם). 15 יומא שם. 16 האפר שבאמצע המזבח, היו גורפין האפר תמיד וצוברין וכשהוא רבה מוציאים אותו לחוץ והוא הנקרא תפוח (רש"י חולין צ ב).

(ג) 10. אש¹¹ מחתה¹² ומנורה מנין, (ודין הוא) נאמר אש במזבח חזקוני הפנימי ונאמר אש במחתה ומנורה, מה אש מזבח הפנימי ממזבח החיצון, אף אש מחתה ומנורה ממזבח החיצון. (ג) מדו בד, וי"ו יתרה¹³, כמו: וי"ו דוחיתו ארץ (בראשית א כד), בנו בעור (במדבר כד ג), בנו צפור (שם כג יח). ואל תתמה על המ"ם אם היא נקודה בחירק שהרי דוגמתה מצינו: שיוורד על פי מדותיו (תהלים קלג ב). מדו בד, הם כתונת מצנפת ואבנט שכולם בד, והוציאו הכתוב כלשון יחיד¹⁴ לפי שכולן כלבוש אחד ואינו לובשם זה בלא זה, ומכנסי בד כתב לעצמו¹⁵, כמו שמצינו בפרשת תצוה¹⁶ אחר שפי' בגדי כהן גדול והדיוט חזר ופי' המכנסים לשניהם. ובתורת כהנים¹⁷ מרבה להו לארבעה בגדים מיתורה ד"ילבש", דמצי למימר: ולבש מדו בד ומכנסי בד על בשרו, או: יהיו על בשרו, מה ת"ל ילבש, לרבות שנים בגדים אחרים. על בשרו, כנוי לערוה¹⁸, כמו: זב מבשרו (להלן טו ב), זוכה בבשרה (שם יט). והרים את הדשן, פשטיה דקרא¹⁹ כשרוצה להרים את הדשן מעל המזבח לובש בגדי כהונה שאין לעלות על המזבח בבגדי חול. את הדשן, מן הדשן מלא קומץ. (ד) והוציא, ולהוציא את הדשן אין כהן כתוב כאן, למד²⁰ על בעלי מומין שהן כשרים להוציא את הדשן. אל מקום טהור, הואיל ובאו ממקום קדושה²¹ אבל באבנים המנוגעות כתיב: אל מקום טמא (להלן יד מא), פי' במקום שאין דרך נושאי טהרות לבוא שם.

10 [שפירשו: מיום המשח אותו, ראה ראב"ע שם]. 11 מכאן שוב בתוכ"כ שם. 12 למחתה של יום הכפורים בהקטרת לפני ולפנים. 13 [רשב"ם]. 14 "מדו", ולא מדיו. 15 כאן בפסוק ג: ומכנסי בד ילבש על בשרו. הרי ארבעה בגדים: כתונת מצנפת ואבנט הנכללים במלות "מדו בד" שכולם בד, ומכנסי בד שכתוב לעצמו. 16 שמות כח מב. 17 פרק ב א. 18 [ראב"ע]. 19 וד"ל פירשו שזו היא מצות חרומת הדשן בכל יום בתחילת עבודה (יומא כג ב). ולשון רבינו לקוח מבכור שור. 20 תוכ"כ פרק ב ו. 21 שאין לתת דבר שבא מלפני הקב"ה כי אם במקום נקי (בכור שור).

הדשן הגמור יציאוהו אל מחוץ למחנה בבגדים פחותים²⁶, ספורנו מכל מקום²⁷ יהיה מוצאו אל מקום טהור.

6 ראה רש"י. 7 [אף שהוא דשן גמור].

מב"ן מקרא יתר ונדרש לרבותינו¹⁹ בכל אדם, מלמד שכל המכבה עובר בלא תעשה²⁰, ואפילו כבה מן המערכה גחלת אחת לוקה, בין שכבה אותה בראשו של מזבח בין שהורידה וכבה אותה למטה. וכמדומה לי שאינו עובר אלא בלאו אחד²¹.

(ג) ולבש הכהן מדו בד, "היא הכתונת, ומה ת"ל מדו, שתהא כמדתו, על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינתיים", לשון רש"י. והנה תרומת הדשן צריכה בגדי כהונה, ואין עבודה בשני הבגדים מהם²². אבל הזכיר אלה השנים לדבר שנתחדש בהם כאן, לומר שתהא הכתונת כמדתו. והענין לומר שאם היו מסולקין²³ קצרים ואינן מגיעין עד רגליו ועבד בהן עבודתו פסולה, ולמד שלא יהא בינו ולא בין המכנסים לבשרו כלום. והוא הדין שצריכה כל בגדי כהונה, כי כיון שהזכיר הכתוב שהיא צריכה בגדים למדנו שהיא צריכה ארבעה להדיוט ושמונה לכהן גדול. וכן מפורש במסכת יומא בפרק שני²⁴. ובתורת כהנים²⁵: מה ת"ל ילבש, להביא את המצנפת ואת האבנט. ואונקלוס תרגם מדו לבושו, ונראה כי אצלו מדו שם יכלול כל בגדיו, כאילו אמר ולבש הכהן בגדי בד, וכן מדיו קרוצים (ש"א ד יב), שיוורד על פי מדותיו (תהלים קלג ב), על פי מלבושיו, חגור מדו לבושו (ש"ב כ ח), ויהיה זה²⁶ כדעת האומר²⁷ אבנטו של כהן הדיוט לא זהו אבנטו של כהן גדול²⁸.

(ד) ופֿשט את בגדיו, "אין זה חובה אלא דרך ארץ²⁹ שלא ילכלך בגדים שהוא משמש בהם בהוצאת הדשן, בגדים שבישל בהן קדרה לרבו אל ימוזג בהן כוס לרבו, לכך אמר ולבש בגדים אחרים פחותים מהם", לשון רש"י. והכוונה לרבותינו בזה לומר, שהוצאת הדשן צריכה בגדי כהונה ואין בגדים אחרים בגדי חול, אבל לא ידעתי מנין אמר הרב שאינה חובה, כי נראה שמצוה היא על הכהן שהבגדים שיעשה בהם הקרבנות גם הרמת הדשן יהיו בגדים נקיים לא ישמש באותן אשר הוציא הדשן, והמצוה³⁰ מדרך מוסר העבד לרבו, ולכן יהיו לכהנים הבגדים החמודות לעבודות והפחותים להוצאת הדשן, וכל זה לפי הסברה הזו שכתבה הרב³¹, אבל יש מרבותינו שם במסכת יומא³² אומר שאין הוצאת הדשן צריכה בגדי כהונה, ויאמר ולבש בגדים אחרים בגדי חול, ופשוטו של

19 תוכ"כ פרק ב ז. 20 שלא זה הוא בכל ישראל, ובמכבה בידים, ובהו אפילו על גחלת אחת חייב (כלי חמדה). 21 להוציא ממה שכתב רש"י (בפסוק ו) המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין, ופירשו המפרשים הואיל ונכתב שתי פעמים לא תכבה, אבל לפי הרמב"ן לוקין על לא תכבה הראשון בלבד, שלא תכבה השני נאמר רק אם נתעצלו הכהנים וכבתה האש, ובהו אין מעשה ואין לוקין עליו. 22 כלומר הזכיר הכתוב בתרומת הדשן כתונת ומכנסים, והוא הדין שצריכה כל הארבעה בגדים שאין עבודה הצריכה בגדים פחות מד' (טור). 23 מן הקרקע מתוך שהם קצרים (רש"י זבחים יח א). 24 כג ב. 25 צו פרק ב א. 26 [דעת אונקלוס ש"מדו" הכוונה לכל הבגדים, וא"כ היה האבנט של כד]. 27 [יומא יב ב]. 28 [בשאר ימות השנה, של כה"ג היה של כלאים ושל הדיוט של בד, ואילו להתולקים שם היה אבנטו של כהן הדיוט של כלאים]. 29 יומא כג ב. 30 ברא"ם: והיא מצוה. ועיין שם שחירץ רש"י סובר שאין שום מצוה לחובה כשהיא על צד הכבוד בלבד מדרך מוסר העבד לרבו. ועיין עוד בגור אריה. 31 שהוצאת הדשן צריכה בגדי כהונה. 32 הג"ל בהע' 29 עיין שם שנתא קמא אמר שהבגדים להוצאת הדשן הם קודש, ומה ת"ל אחרים פחותים מהם, ורבי אליעזר אומר אחרים והוציא לימד על הכהנים בעלי מומין שכשירים להוציא הדשן, ע"כ.

ה אֶל-מָקוֹם טָהוֹר: וְהָאֵשׁ עַל-הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּ-בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֹר עָלֶיהָ
הִכְתֵּן עֲצִים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר וְעֹרָךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהַקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבִי
וְהַשְּׁלֵמִים: אֵשׁ תָּמִיד תִּקְדָּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:
וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֹתָהּ בְּנֵי-אֶהֱרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל-פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְהָרִים

תְּדִירָא, תְּהִי יִקְדָּא עַל מִדְבָּחָא לֹא תִסְפִּי: ו. וְדָא אֲוִיִּתָא דְּמִנְחָתָא, דִּיקָרְבוּן יְתֵה בְּנֵי אֶהֱרֹן קֳדָם יי. לְקֳדָם מִדְבָּחָא: ח. וְיִפְרִישׁ

רס"ג (ה) והאש על, והאש אשר על.
(ו) אש תמיד, וכך האש תמיד.

רמב"ן מקרא בכך הוא, שיצוה עליו שלא ילכלך בגדי הבד בגדי הקודש בהוצאת הדשן אבל ילבש בגדי חול.

(ז) וזאת תורת המנחה, הוסיפה הפרשה הזו כפי פשוטה ארבע מצוות במנחה, שתהא נאכלת מצות, ושתהא נאכלת בחצר אהל מועד, ושיאכל אותה כל זכר בבני אהרן, ושיקדש כל אשר יגע בהן, וכפי מדרשו דברים הרבה מחודשים בה שאפילו מנחת כהנים נקמצת³³, ושיגיש אותה³⁴ לפני ה' שהוא קרן מערבית

והנה ר"א לא הזכיר שהבגדים הם חול, אלא שסובר הרמב"ן שכיון שמכשיר בכהנים בעלי מומין אין להצריך בה בגדי קודש. וכ"כ הריטב"א כיומא שם בשם הרב החסיד [ועי' משנה למלך פ"ב מהל' תמידין שחמה על דברי הרמב"ן כאן]. 33 כן גם בכ"י, אבל צ"ע ממנחות עב ב, שמנחת כהנים לא היתה נקמצת, ואפילו לר"ש שסובר שהיא נקמצת, הריהו למד מכתוב אחר, עיין שם. ועיין במנחת חינוך בקומץ מנחה, מצוה קלד, שחמה על זה. ובתכלת מורכי מסיק שאולי צ"ל: כהנת, וליף לה מלשון הכתוב כהן ולא כהנת. ובכור זהב כתב שיש כאן שיבוש וצ"ל: ומנחת כהנים שאינה נקמצת טעונה שמן ולבונה, שהרי כתב הרמב"ן: וכפי מדרשו דברים הרבה מחודשים, ודרשה זו לענין מנחת כהנים ושאר דרשות שהזכיר הם בתו"כ, והביאם רש"י כאן, ולענין שמן ולבונה הוא שנדרש שם לא לקמיצה. 34 זבחים טז ב.

חזקוני (ה) והאש על המזבח, אהרניה קרא לכדרכי יהודה²², דתניא רבי יהודה אומר מניין להצתת האליהא שלא תהא אלא בראשו של מזבח ת"ל והאש על המזבח וגו'. הצתת האליהא, להצית בהן אור על מערכה גדולה. אליהא, קיסמין דקין. הכי מתניא, והכי פירש"י בפרק טרף בקלפ"י²². וערך עליה, מניין²³ שיעשה את המערכה גדולה כדי לקבל את כל העולות. ת"ל: עליה. מניין לאמורי חטאת ואשם וקדשי קדשים וקדשים קלים, ת"ל: עליה חלבי השלמים. מניין לקומץ ולבונה ולמנחת כהנים ולמנחת כהן משיח ולמנחת נסכים, תלמוד לומר: והקטיר²⁴ ללמד על כל ההקטרות שיהא עליה. יכול אף הקטורת תהא עליה, ת"ל: ובער עליה, וערך עליה, עשה הבערה אחת לקטורת עשה מערכה אחת לקטורת²⁵.

(ו) אש תמיד, אף בשבת, אף בטומאה²⁶. לא תכבה, אף במסעות²⁷, כבוד שמים הוא שלא תהא כירתו בטלה, מה עושין לה, כופין עליה פסכת דברי רבי יהודה.

(ז) אל פני המזבח, ולא להיות טעונה הגשה כמו שפירשתי לעיל בפרשת ויקרא²⁸.

22 יומא מה א. 23 תו"כ פרק ב ט. 24 בתו"כ: ת"ל עליה והקטיר. 25 ר"ל אחר שהקטורת היה קודם להקטרת איברי התמיד, אם כן אם נאמר שלא היה לקטורת מערכה בפני עצמה רק שנטל גחלים ממערכה גדולה איך אמר וערך עליה העולה שמשמע שיערוך על האש שבער והלא אין האש והעצים בשלמות שכבר נטל מהאש וגחלים לקטורת ולא יצדק "עליה" אחר שחטרה ממה שהיתה, וע"כ שהיה לקטורת מערכה בפני עצמה (מלבי"ם). 26 תו"כ פרק ב י. 27 שם. 28 לעיל ב א.

17 מג ב. 18 פסחים נח א. 19 שם נט א. 20 יומא מב ב. 21 והאש על המזבח תוקד בו "לא תכבה" (פסוק ה), אש תמיד תוקד על המזבח "לא תכבה" (פסוק ו שלפנינו). 22 תו"כ פרשתא ב א. 23 שם ב. 24 שם ד. 25 שם.

(ה) והאש על המזבח תוקד בו, פעם שנית להוסיף לא תכבה ר' ביום¹⁰ וטעם בבקר בבקר, בכל בקר ובקר¹¹. ובתחילה יעלה העולה¹², ואחר כן אימורי השלמים¹³.

(ו) אש תמיד תוקד, טעם זה הפסוק להוסיף תמיד¹⁴.
(ז) הקרב אותה, שם הפועל¹⁵, וטעם הקרב אותה בני אהרן,

10 חזרה על המלים "תוקד בו" (פסוק ב) בגלל התוספת: לא תכבה. 11 הכפל מורה תדירות, מעין כך: יום יום, שעה שעה, שנה שנה. 12 עולה התמיד. 13 אם היה קרבן שלמים. ראה רש"י. 14 חזרה בפעם השלישית על המלה "תוקד" בגלל התוספת "תמיד". 15 מקור, שדרך כלל בא אחריו פועל, ויש שהפועל חסר ויש להוסיפו מטעם הענין.

(ז) והזכיר "תורה" במנחה, ואמר שיגישו כולה לפני... המזבח, ספ כי לאל יתברך בלבד הביא המקריב את כל קרבנו, וכהנים "משולחן גבוה קא זכו"⁸, ושחלק מועט מכולה הוא הנבחר לריח ניחוח, ושחלק הכהנים גם הוא מכפר, ונשמר מחימוץ⁹ כמו חלק גבוה¹⁰, ושמנחת הכהן כולה לגבוה¹¹, לא חלק מועט ממנה בלבד כמו שהוא במנחת ההמון.

8 ביצה כא א. 9 פסוק י (חמץ חלקם), מנחת נה א. 10 הקומץ המוקטר על המזבח (לעיל ב יא). 11 פסוק טו, ור' רש"י ורמב"ן שם.

Handwritten notes in Hebrew and Arabic script at the bottom of the page.

אמו זו כנסת ישאל כי באמצעות אנשי חיל
מתרבה בכללות עם ה' השלום והטוב והחיים:
חפלת פרשת ויקרא

והוא אומרו וכחש בעמיתו שנעשית עמיתו
כחושה מצדו רחמנא לצלן והוא מה שרמז
בפסוק גזול אביו ואמו ואמרו ז"ל (ברכות ל"ה):

פרשת צו

עוד נראה כי חסרון פיס^ו הוא לצד שמצות
עולת תמיד עשה בה הפתוח דבר גדול
דכתיב (פסוק ה') ובער עליה הכהן וגו' וערך
עליה העלה, ותנו רבנן בתורת כהנים מנין שלא
יהיה דבר קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר
עליה העולה ע"כ. ותניא בתוספתא דפסחים
(פ"ד) כל הקדשים שהקריבן קדם לתמיד של
שחר וכו' פסולים וכו' ע"כ, הא למדת אם אין
עולה כל הנעשה קדם לה פסול, ומזה
ישתלשלו דברים רבים שיש בהם חסרון פיס,
הרי שהביא בבשר בן שנתו ואם היה מקריבו
סמוך להבאתו היה בשר וילצד שאומרים לו
עמד (עד) שיקרב תמיד של שחר הרי זה
הפסידו בשהית שעה אחת, פי מונין שעות
לקדשים, כדאיתא בפרק ב' דזבחים (כ"ה):
ובפרק על אלו מומין (בכורות לט), וכן משפחת
לה אם קמץ והקטיר קדם הרי זה פסול, גם
משפחת לה שיהיה זמן שלא היה להם כבשים
להקריב בזמן שהיתה ירושלים במצור ואין
מציאות לעבודת בית אלהינו להקריב קרבן
מהקרבנות הבאים משאר בעלי חיים והמנחות
והקטרת וצריבין ישראל לתת ממון רב בכבש
לצד שאין מציאות להקריב עד שיקדים. וכן
תמצא (ב"ק פ"ב:) שהיו משלשלין להם קפה
מלאה דיגרי זהב בעד כבש אחד ואין לה חסרון
פיס גדול מזה. ואולי שאם לא היה העפוב
הנזכר לא היו נותנים כל הפלגה בכבש אחד
בכל יום, ובפרט מנכסי גבוה:

לאמר. אין ידוע למי יאמרו, ואם לדורות,
הרי דבר זה נשמע מאומרו צו כמו
שכתבנו בסמוך, ואם לומר לישראל כדי שיכינו
העולה ומכשירה ועצי המערכה, הרי אמר
וידבר ה' וגו' לאמר. ואולי כי צוה עליו שיאמר

י

(ב) צו את אהרן. אמרו ז"ל בתורת כהנים אין
צו אלא זרזו מיד וילדורות אמר רבי
שמעון ביותר וכו' כל מקום שיש חסרון פיס
ע"כ. הנה לתנא קמא יש כאן זרזו לצד מה
שגדלו פרטי דיגי העולה בלילה, מה שאין
משפט דומה לה בכל הקרבנות לזה זרזו מיד
פרוש לאותו זמן יתנהג, כמו שלמדו בתורת
כהנים מפרשת גרות דכתיב (אמר כ"ד ב') צו את
בני ישראל ויקחו אליה וגו' וכתוב (בהעלותה ח'
ג') ויעש בן אהרן. לדורות פרוש שיתנהגו
משפטי העולה ככתבן לדורות, שאמרו ז"ל
(פסיקתא פסוק ו') וזה לשונם לפי שהיו ישראל
אומרים לשעבר היו המסעות נוהגים והתמידין
נוהגים פסקו המסעות פסקו התמידין ע"כ, הרי
שיש מקום לטעות שלא תנהג לדורות. וחסרון
פיס שאמר רבי שמעון רבו בו הפרושים, יש
אומרים לאו דוקא חסרון פיס אלא הוא הדין
רבו הצער. ויש אומרים כי היה בטל ממלאכתו
כל הלילה והוא חסרון פיס. ויש אומרים חסרון
פיס הוא לישראל שאברי עולה נשרפין על
המזבח ואינם נהנים מהם. ויש אומרים חסרון
פיס לכהן שהוא ירצה להקריב קרבנות אחרים
שיש לו זכות בהם מה שאין בן העולה שפלה
כליל ואין לו בה אלא העור, וכל הדברים
רחוקים בעיני. ואולי נראה שהוא על התמדת
עצים שאמרו ז"ל (יומא מ"ה.) ג' מערכות של
אש היו שם וכו', שלישית אין עליה כלום אלא
לקים אש תמיד תוקד וגו' ע"כ, על פרט זה
אמר חסרון פיס פרוש ללא דבר שאין בו אחד
מהקרבנות אלא שתהיה האש אוכלת עצים כל
הלילה, וגם הם שוים ממון:

מעוטים, שאם באנו לומר כן צריכין אנו למעוטים רבים מלספור, כי רבים הם הפרטים שהזכיר ר"ש שעליהם בא המעוט, אלא ודאי כי ממעוט אחד מעט הכל, כל שאין פסול בקדש אין הקדש מקבלו וכיון שאין צריך אלא מעוט אחד וקתני ליה בבביתא (ובחיים פ"ד) תלמוד לומר זאת, מניין לרש"י לומר שדורש היא העלה, ותמצא שאמרו בהוריות (כ') על מתניתא דקתני נפש אחת וכו' הרי אלו מעוטין העושה מפי עצמו וכו', ומוקי הש"ס הבביתא כרבי יהודה ופריך דלמא ר"ש היא, ומשני מאן שמעת ליה דדריש מעוט כהאי רבי יהודה דתניא זאת תורת העלה היא העלה הרי אלו מעוטין, הרי כי ר"ש לא דריש מעוט:

על מוקדה על המזבח. יתבאר על דרך אומרים בפרק המזבח מקדש (פ"ה) כל אלו שאם עלו לא ירדו, אם ירדו לא יעלו, אמר עולא לא שנו אלא שלא משלה בהם האור אבל משלה בהם האור יעלו. והגם דאפא התם מאן דמתני אסיפא דעצמות והגידים והקרנים וכו', הרי מסיק בגמרא דלא נפקא פלוגתא אלא בסיפא, אבל ברישא האיברים והאמורים הפסולים שנתרבו מהעולה שאם עלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו לכלי עלמא אם שלט בהם האור יעלו הגם שיירדו. ולזה אמר הכתוב כנגד אותם שמשלה בהם האור על מוקדה, וכנגד אותן שעדין לא משלה בהם האור אלא עלו למזבח אמר על המזבח. וחלקם הכתוב לצד שישתנו בדינם, על המוקדה תעלה הגם שיירדה, אבל מה שהוסיף הכתוב לומר על המזבח דוקא אם עלתה ולא ירדה. ולזה הקדים הכתוב לומר על מוקדה קדם אמרו על המזבח, ומן הראוי יקדים עלית המזבח כי אינה מוקדה אלא אחר שקדם המזבח, אלא נתפסו לרשם הדרגה ראשונה שבה יחזור הפסול בשר ממש לענין אם ירדו יעלו, ואחר כך אמר הדרגה שניה שאין בהם הסרת פסול אלא כל עוד שהם על המזבח כנזכר. ובתורת כהנים נחלקו רבן גמליאל ורבי יהושע רבן גמליאל סובר על המזבח כל דבר

לאהרן דרשות הרמוזות במקתב אלהים והדקדוקים אשר יכון להם הכתוב, כי הפסוק הוא בחזון הסתום, ומה שתמצא שדרשו רז"ל אינו אלא לפי מה שקדם אליהם מהלכות שנאמרו למשה בסיני ואותם צוה ה' לאמר לאהרן, או ירצה לצד שהכשיר עולים על המזבח הגם שנפסלו כאמור בדבריהם (תו"כ) בפרוש הכתוב, לזה צוה שיאמר להם שישתדלו לבל יעלו מן הפסולין בראותם כי אינם יורדין יחשבו כי אין קפידה כל כך בעליהם ולא יתנו עליהם לב לשמרם לבל יעלו, לזה צוה לאמר להם שישמרו שלא תעלה אלא תורת העולה, פרוש עולה כתורתה וכמשפטה בלא לינה בלא יציאה וכו'.

זאת תורת העלה וגו'. ר' יהודה דרש (תו"כ כאן) ג' מעוטים, זאת היא (וה"א) של העלה שניה, למעט נשחטה בלילה, ושנשפף דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים, אלו אם עלו ירדו, אבל הלן, וזבח היוצא והטמא וכו' אם עלו לא ירדו, וכל שאר הפסולים אם עלו לא ירדו, כי תבת תורת רבוי היא וזה שעור הכתוב זאת תורת העלה היא העלה פרוש כל שעלתה על מוקדה וכו' תורת עלה יש לה ואין לה בה פסול אלא קדם שעלתה, אבל אם עלתה על מוקדה על המזבח תורת עולה יש לה בכל גווא, וכל הפסולין טהרם המזבח זולת ג' דברים שמעט כנזכר. שלא היה לו לומר אלא תורת העלה עלה על מוקדה, ואמר זאת, היא, וה"א, למעט כנזכר:

הוא העלה. כתב רש"י ז"ל מעט הרובע וכו'. לא ידעתי למה בחר יותר לפרש הכתוב אלבא דרבי שמעון ולא אלבא דרבי יהודה שכתב למעט הנשחט בלילה ושנשפף דמו, ועוד לא דקדק יפה הרב בלשונו שלא כתב המעוטים בזאת אלא בהיא העלה ור"ש מזאת דרש, ופשוט אצלי כי ממעוט זאת לבד דריש ר"ש ולא מהיא העלה, כי אין צריך לרבי שמעון מעוטים רבים לפרטים שאמר בהם אם יעלו ירדו כמו שמעט רבי יהודה ג' מג'

שְׂרָאוֹי לְמִזְבֵּחַ אִם עֲלֶה לֹא יֵרֵד וְאֶפְלוּ נִסְכִּים
וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ סוֹבֵר עַל מוֹקְדָה דִּוְקָא וְלֹא נִסְכִּים
וְכוּ', וְע' פָּנִים לַתּוֹרָה:

וּבְדֶרֶךְ רִמְזוּ תַרְמִזוּ כָּל הַפֶּרֶשָׁה עַל גְּלוּת
הָאֲחֵרוֹן שֶׁאֵנוּ בּוֹ לְנַחֲמָנוּ מֵעֲצָבוֹן
נִפְשָׁנוּ, כִּי כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאַנֶּה הִנָּחֵם נִפְשׁוֹ
בְּרֹאוֹת אֶרֶץ הַגְּלוּת, נִרְאָה לָמִי דוֹמָה, לְמַצְרִים
ת', לְכָבֵל ע', לְשִׁנְיָהֶם יִתְדֵי ת"ע, וְהֵן חֵיוֹן אֶלֶף
וְתַרְע"ב מֶה אֵיחָל עוֹד, וְלֹא גְלוּת לְבַד אֲלֹא
עֲנִי מִהֶאֱמוּת כִּי כָּל גּוֹי וּמַמְלָכָה בְּכִנִּי יִשְׂרָאֵל
יַעֲבֹדוּ, וְאֲשֶׁר זֶה יִסּוּבֵב חֶשֶׁב לֹא טוֹב, כִּי שִׁפְת
אֲמַת לֹא הִפְרָה בְּכוֹנֶנֶת וְהֶאֱרִיכָה לְשׁוֹן שִׁקָּר,
וְכֹא הַצּוֹפֶה וּמִבֵּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת קוֹרֵא
הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ וְהוֹדִיעַ לְמֹשֶׁה לְזַרְזוֹ לְיִשְׂרָאֵל
וּבְרֹאשׁם בְּנֵי תּוֹרָה שִׁפְתִּי כִּהֵן אֲשֶׁר תּוֹרָה
יִבְקֹשׁוּ מִפִּיהוּ אֲהַרֵּן וּבְנָיו לְהוֹדִיעַ לְדּוֹרוֹת אֶת
הַדָּבָר הַזֶּה, זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, אָמַר זֹאת לְמַעַט
כָּל הָעֲלִיּוֹת שֶׁאֵין כְּמוֹת עוֹלָה, וְחֹזֵר וּפִרְשׁ מִי
הִיא זֹאת, וְאָמַר הוּא הָעֹלָה כִּכֹּר דְּכֹתִיב (שֶׁה"ש
ג') מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. עַל מוֹקְדָה עַל
הַמִּזְבֵּחַ הֵם ב' פְּרָטִים שֶׁאֵנוּ בָּהֶם, הֵא' שֶׁאֵנוּ בְּנֵי
תּוֹרָה מֶה שֶׁאֵין בְּכָל הָאֱמוּת, וְהֵב' שֶׁאֵנוּ
מִיִּסְרִים בְּגִלוּת וְיִסּוּרִין וְדִלּוּת, כִּנְגֵד הַתּוֹרָה
אָמַר עַל מוֹקְדָה שֶׁנִּמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לֵאשׁ, וְכֵן
תִּמְצָא שֶׁאָמְרוּ ז"ל (תַּעֲנִית ד') הֵא' צִרְבָּא מִרְבָּנָן
דִּרְתַּח אוֹרִיתָא וְכוּ', וְכִנְגֵד הַגְּלוּת וְעֲנֻפִּיו אָמַר
עַל הַמִּזְבֵּחַ כִּי הַיִּסּוּרִין מִתִּיחָס לָהֶם שֵׁם מִזְבֵּחַ
לְהִינָתָם כְּפָרָה, וְכֵן הוּא בִלְשׁוֹן חֻכָּמִים (בְּרֻכּוֹת
ה'). וְהוֹדִיעַ הַכְּתוּב, כִּי בְּאֻמָּצֵנוֹת ב' דְּבָרִים
תִּהְיֶה עֲלֵיתָנוּ מִיַּעֲדֵת בְּהַפְלָגוֹת הַמַּעֲלּוֹת מִשְׁנוֹת
לְשִׁבְחָ שְׂבָחִים אֲשֶׁר לֹא הָיָה וְלֹא יִהְיֶה, וּבִאֵר
עַד מִתִּי יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל בְּגֶדֶר ב' דְּבָרִים אֱלֹהִי, כָּל
הַלִּילָה שֶׁהוּא זְמַן הַגְּלוּת הַנִּמְשָׁל לְלִילָה שֶׁמֶר
מֶה מִלִּילָה (יִשְׁעִיָּה כ"א) וְכֵן בְּפָסוּק לִינִי הַלִּילָה
דִּרְשׁוּ ז"ל עַל הַגְּלוּת עַד הַבִּקְרָה שֶׁהוּא זְמַן
שִׁירִיק עֲלֵינוּ כְּבוֹדוֹ וְאַתָּא בִּקְרָה, וְהַזְמַן הוּא אַחֵר
עֲבוּר ת"ק לְאֶלֶף הַשָּׁשִׁי, לִפִּי מֶה שֶׁקִּדְּשׁ לָנוּ
מִדְּבָרֵיהֶם ז"ל (ב"ר י"ט) כִּי יוֹמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה
אֶלֶף שָׁנָה, וּמִהַשְׁכָּל יִהְיֶה ת"ק רֹאשׁוֹנָה מִדַּת

לִילָה וְת"ק שְׁנֵיָה מִדַּת יוֹם, וְהוֹדִיעַ ה' כִּי עַד
הַבִּקְרָה כִּי כְּשִׁינְגֵמֶר ת"ק שָׁנָה בְּגִלוּת עַד הַבִּקְרָה
שִׁינְיָה הָעֲלִיָּה, וּבִקְרָה זֶה אֵין אֲנִי יוֹדֵעַ אִם בִּקְרָה
שֶׁל אֶלֶף הֵה' אוֹ בִּקְרָה שֶׁל אֶלֶף הוּ' כִּי בְּאֶלֶף
הַד' גְּלוּת כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל בְּעֶקֶב"ו, לִזְהָ גְלוּת ה'
סוּדוֹ בִּינֵד עֲבָדָיו הַנִּבְיָאִים כִּי הוּא לְבִקְרָה ב',
וְהוּא אוֹמְרוֹ (יִשְׁעִיָּה ל"ג) הִיָּה זְרוּעָם לְבִקְרִים לְב'
בִּקְרִים לְבִקְרָה ב' אִם לֹא לְבִקְרָה א'. וְלִזְהָ אָמַר עַד
הַבִּקְרָה הַיְדוּעַ שֶׁהוּא ב' וְלֹא בִּקְרָה הַבָּא רֹאשׁוֹן
בְּגִלוּת. וְאוּלַּי כִּי לִזְהָ רִמְזוּ הַנִּבְיָאִים בְּאוֹמְרוֹ (יִשְׁעִיָּה
כ"א) אָמַר שֶׁמֶר אֲתָא בִּקְרָה וְגַם לִילָה פְּרוּשׁ הִגֵּם
שֶׁאַתָּא בִּקְרָה רֹאשׁוֹן לֹא הוֹעִיל וְכֹא גַם כֵּן הַלִּילָה
אַחֲרָיו כִּי לֹא נוֹשַׁעְנוּ בּוֹ. וְאוּלַּי כִּי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הָיוּ שְׁלָמִים הָיוּ נִגְאָלִים בְּבִקְרָה רֹאשׁוֹן:

וְהוּא מֶה שֶׁרִמְזוּ בְּדְבָרֵיהֶם שֶׁלֹּא נִגְזַר עַל
יִשְׂרָאֵל גְּלוּת אֲלֹא יוֹם אֶחָד דְּכֹתִיב
(תְּהִלִּים כ') יַעֲנֵךְ ה' בְּיוֹם צָרָה פְּרוּשׁ יוֹמוֹ שֶׁל
הַקֶּבֶ"ה, וְלֹא נִשְׁאָרִים אֲלֹא תַרְע"ב שֶׁהֵם עַק"ב
שֶׁנִּשְׁאָרוֹ מֵאֶלֶף הַד' וְת"ק שֶׁל אֶלֶף הֵה' הָרִי
תַרְע"ב וּבְבִקְרָה הָיוּ נִגְאָלִים, וְלִצֵּד מֵעֲשִׂיהֶם
הַרְעִים עֲכָב וַיַּעַד בִּקְרָה ב', וְלִזְהָ נִתְפָּוֶן בְּאוֹמְרוֹ
(יִשְׁעִיָּה ל"ג) ה' חֲנֻנִי לָךְ קִינִי וְגו', פְּרוּשׁ קִינִי
לְהִיּוֹת הַגְּאוּלָּה בְּבִקְרָה א' שֶׁלֹּא לְעֶכָב עַד בִּקְרָה
ב', אֲבָל עַל כָּל פָּנִים הִיָּה זְרוּעָם לְבִקְרִים
כְּשִׁיעֲבָרוּ שְׁנִים. וְאוֹמְרוֹ וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ
יֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי בְּאוֹר בִּקְרָה תַעֲשֶׂן אֶף ה', וְאֵשׁ
מִפִּיו תֹּאכַל עַל אֲשֶׁר עֲנֻנוּ בְּנֵי עוֹלָה, וְיִסּוּרֵנוּ
בְּיִסּוּרֵי נִקְמָה, וּבְפֶרֶט בְּנֵי הַמַּעֲרָב הַפְּנִימִי אֵין לָךְ
כּוֹס מֵר שֶׁלֹּא הִטְעִימוּ תְּמִיד, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְאֵשׁ
הַמִּזְבֵּחַ שֶׁרִמְזָנוּ בּוֹ בְּחִינַת הַיִּסּוּרִים מִהֶאֱמוּת
וְלֹא רַחֵם לָבָם לְאֲשֶׁר הִכָּה ה' זֶה יָמִים וְהַשְׁפִּיל
גָּאוֹן יַעֲקֹב, וְלֹא נִהַג בָּם בְּחִינַת דִּרְאוֹן, לוֹמַר דִּי
רֹאוֹת עֲלִיּוֹנֵי עֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה מִטָּה, אֵשׁ מִזְבֵּחַ זֶה
תּוֹקֵד בּוֹ בְּנִגְעֵלִים הַנִּגְעֵלִים כִּי הוּא הַמִּקְנָא
וְלֹבֵשׁ קִנְיָא וְרִמְזוּ גַם כֵּן בְּאוֹמְרוֹ וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ
לְבְּחִינַת עֲקֻנָּת יִצְחָק, גַּם הַמִּזְבֵּחַ יִגִּיד אֶל בְּחִינַת
הַדִּין כִּי יִתְעוֹדְרוּ הַדִּינִים וְיִתְגַּבְּרוּ, וְהוּא סוּד
אוֹמְרוֹ תּוֹקֵד בּוֹ וְהִבֵּן, וְלִבֵּשׁ הַכֵּהן מִדּוֹ בִּד יִרְצֶה
לְמִדַּת הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים כִּי יִתְכַנֶּה בְּשֵׁם כִּהֵן,

הכונה שגם החסדים יסכימו לנקם נקם ועין מה שפרשתי בפרשת וארא וגו' בפסוק (ו' ב') ויאמר אליו אני ה', ואומרו מדו בד יתבאר על דרך אומרים ז"ל כי כל נפש שהורגים האמות מישאל על קדוש שמו יתברך הקב"ה רושם מדמו צורת הנהגה שהוא במלבוש ואותו ילבש יום נקם בלבד, והוא אומרו מדו אשר בו אותם שהם בד שהם ישראל אשר הם (בלק כ"ג ט') עם לבדד ישכן ושרשה בד. גם ירמז אל האחדות שהם נהרגים על אשר לא יתפצו לשפת שם שמים ודבר אחר ומיוחדים שמו יתברך, ואומרו ומכנסי בד ידמו למה שהרגו האמות מהאנשים הנגזשים אל ה' המכניסים אמונת ה' ואחדותו בלב ישראל, והם הם יקירי אל עליון אשר אין דבר מפסיק בינו לביןם, והוא מה שדקדק לומר ומכנסי בד לשון הכנסה. בד הוא בחינת האחדות, לאלה אמר על בשרו פרוש אין דבר מפסיק בינם לבין ה', ואמר בשרו לשבך את האזן על דרך אומרו (ירמיה י"ג) באשר ידבק האזור אל מתני איש וגו' (במדבר י"א א') באזני ה', עיני ה' (תהלים ל"ד), ולצד מה שעשו להצדיקים הללו יחתם גזר דין לאמה רשעה ואומרו והרים את הדשן כנגד מה שהרעו בבחינת היסורין והענויים אשר צררו אותנו, ואם באת לראות הוא יותר מגלות מצרים, כי גלות מצרים היו משעבדים אותם ומאכילים אותם ומלבישים אותם, וצא ולמד ממה שאמרו ז"ל (מכילתא וילקוט) בפסוק זכרנו את וגו' את הקשואים וגו' חנם היו אוכלים הכל, והן גלות הישמעאלים אשרי מי שלא ראם משעבדים וממרים חיי ישראל, ולא די שלא יתנו שכר אלא עוד שואלים ממנו מדד והבא, ועוד אדם נגזל במה שיש לו והם תובעים ממנו מה שאין לו, וכוס זה ישקוהו עד שימות, וכנגד זה אמר והרים אל מרים ראשי את הדשן אשר תאכל האש אש העמים, כי מצינו שצרת האמות תקרא אש, וצא ולמד מאש בין הפרוכים (יחזקאל י') את העלה שהיא האמה הנקראת עולה:

ואומרו על המזבח יתבאר על דרך מה שנחלקו רמב"ם (הלכות תשובה פ"ו) וראב"ד בענין משפט העובדי פוככים המענים אמתנו, כי הראב"ד סובר שישפטו על אשר הרעו יותר מהקצוב להיותם בעלי בחירה ורצון. ורמב"ם סובר כי ישפטו גם על העקר, וכבר כתבתי בפרשת בין הבתרים (לך ט"ו י"ד) כי האמת הוא שישפטו על הכל בטוב טעם. ומתדש אני דובר כי מהתוספת יקח ראיה אל העקר, שאם כוננת המענים לקים מצות ה' היה להם שלא להוסיף וממה שהוסיפו גלו ודעתם כי לא למצוה יכוננו. והוא אומרו על המזבח פרוש ביתר על השעור שהוא לכפרה שקצב ה' להם אותו שיעשו יותר מהקצוב, ושמו אצל המזבח שהוא הקצוב לכפרה וידין ממנו כי לא למצות ה' הם מתכוננים, שהיתר יגלה על בחינת הנגזרה לכפרה אם לה מתכוננים או בשנאה להרע לבד ונמצאים מתחייבים על הכל. או ירצה כי הגם שעדין לא שלמו ימי גלות יביא ה' למנן הנותר מהצער הקצוב אשר הוסיפו בני עולה לענות ושמו אצל המזבח להשלים בו כפרה הצריכה אשר קצב ה' בגזרת הגלות: עוד ירצה כי יקריב מעשה הצרות לפני מדת הדין שמתחסרת למזבח כדי לנקם נקם מאויבינו. ואומרו ופשט וגו' להיות שבגדים הראשונים הם לעשות משפט בעושי רעתנו ועכשו בא להטיב להוציאנו מהגלות ולהטיב אותנו, לזה ילבש בגדי בחינת ההטבה, כי לא יעכב קבוצ גליות עד כלות עושי רשעה אלא תכף ומיד יקבץ נפוצותינו ויוציא אותנו ממחנה האנשים הרשעים אל מקום טהור היא ארץ ישראל הטהורה כי ארץ העמים היא טמאה היא ועפרה ואפלו אוריה (שבת ט"ו) ואין לך מקום שיקרא טהור וזולת ארץ הקדושה. גם ירמז באומרו מקום טהור מקומו של הקב"ה הנקרא טהור כביכול, ואומרו והאש על המזבח פרוש לא תדמה כי אין צרה לעושי רשעה אלא הרעה ההיא אשר יעשה ה' בהם שפטים בהוציא אותנו מביניהם, לא כן אלא והאש היא

בחינת אש המשפט (לא תכבה, יבער עליה הפהן עצים הם האמות שהם עצים יבשים על הך אומרו (דברים כ' י"ט) כי האדם עץ וכן אמרו ברבות (בפתיחתא איכה ר') וזה לשונם העצים אלו הגליות ע"כ. ואמרו בבקר בבקר ירצה לפי מה שהקדמנו כי זמן הגאלה היה ראוי להיות בבקר ראשון של שנת הת"ק לאלף החמישי ולסכת העון נתעכב עד בקר ב', ואמר הכתוב כי לא מפני זה יזכו האמות ולא יבוא עליהם מה שהיה צריך לבוא עליהם בבקר ראשון, לו יהיה שישאל לא זכו לגאל אף על פי כן לא ימלטו האמות מהצרה שהיתה עתידה לבוא עליהם אז ויביא ה' עליהם מה שנתחייבו בבקר ראשון ובקר ב' :

ואמרו וצריך עליה וגו' יתבאר על הך אומרים ז"ל (ב"ק פ"ג) הכל לפי המביש והמתביש, כי אינו דומה נכבד המביש נכבד לבזוי המביש נכבד ואין צריך לומר עבד המביש את רבו, והוא אומרו (וצריך עליה העלה) שהוא האמה הישראלית בכללותה. (והקטיר עליה) פרוש יצריך גם כן בחינת הצדיקים השלמים מבחרי ישראל שלמים שבהם המעלים ריח בשמים על הך אומרו (תולדות כ"ז כ"ז) ראה ריח בני כריח שדה ותדע כי כל העובר עברות ריחו נודף לרעה, וכמעשה שהובא בדבריהם (קב הישר פ"ז) שהיה עובר אליהו וראה אדם רשע ומנע עצמו מהריח ריחו הרע יותר ממה שהרגיש בעברו על סרחון גבלה, ובהפך יהיה לאיש צדיק שלם שיעלה ממנו בשם כריח הגן, לזה זכר וזכרון עריבתם בלשון הקטרה, והמכון כי ישפט בפרטות את אשר הרעו לאנשי בשם :

עוד ירצה כי כאשר יצריך ה' את העולה לנקם נקמתה מהמרעים לא יעריכנה בפני עצמה אלא יקטיר עליה המבחרים והשלמים שבאמה שיקראו בשם חלב השלמים שבזה תגדל מעלתה של האמה לנקם נקמה גדולה משונאיה. ואמרו אש תמיד וגו' פרוש הגם שיכה ה' בהם מכה רבה לא תכבה אש ותמיד

תוקד על המזבח על הך אומרו (יואל ד') ונקיתי דמם לא נקיתי, עד אבד רוח הטמאה מן הארץ, והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה י"ד):
 טו) והפיהן וגו' תחתיו מבניו. בפרק התכלת (נ"א) דרשו שבא לכהן גדול שמת ועדין לא מנו אחר תחתיו שבנו של מת יביאנה במקומו, והוא אומרו תחתיו מבניו. ודרשו מ"ם של מבניו לדרשא אחרת, דתניא שם בניו אלו כהנים הדיוטים, או אינו אלא כהנים גדולים, כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו מבניו הרי כהן גדול אמור מה אני מקים בניו בהדיוטים, ומסיק שם בגמרא דמאמרו מבניו דורש כן ובהוריות פרק ג' (י"א) אמרו עוד כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה מנלן דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו גימא קרא והכהן מתחתיו מבניו מאי המשיח וכו' ע"כ. וקשה והלא צריך לומר המשיח ללמד על בניו האמורים בתחלה שהם הדיוטות כמאמר התנא בפרק התכלת. ויש לומר שללמד על בניו האמורים בתחלה שהם הדיוטות שפיר נשמע הגם שלא היה אומר המשיח, כי ב' כתובים בכהן א' למה לי, אלא ודאי שבניו דרישא בהדיוטים בניו דסיפא בגדולים, ולא היה צריך לומר המשיח אלא לדרשא למשח כהן גדול בן כהן גדול. ועדין קשה בכתוב למה אמר תחתיו מבניו שהיה צריך לומר מבניו תחתיו. ואולי שיכונן להסמיך בניו ליצשה אתה לכונן דרשת פרק התכלת שאם מת כהן גדול ועדין לא מנו אחר במקומו בנו יביא במקומו, וזה שעור הכתוב והכהן המשיח תחתיו יעשה, ואם עדין לא נתמנה, מבניו של מת יעשה אותה, ואם היה אומר הכתוב הכהן המשיח מבניו תחתיו אז תהיה הפונה שאין חיוב על בנו להביא אלא אם יהיה תחתיו שכן משמע דוקא תחתיו פרוש שנתמנה או שהוא ראוי לעמד תחתיו, ומאמרו מבניו יעשה משמע כל יורש יביא. ולר"ש שחולק וסובר שאם לא מנו אחר תחתיו באה משל צבור אמר תחתיו מבניו, לסמך מבניו ליצשה, לומר כי אין ראוי לשום אדם אחר לפגס תחת